

ನಾವು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ದೋಷಗಳು

ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದ

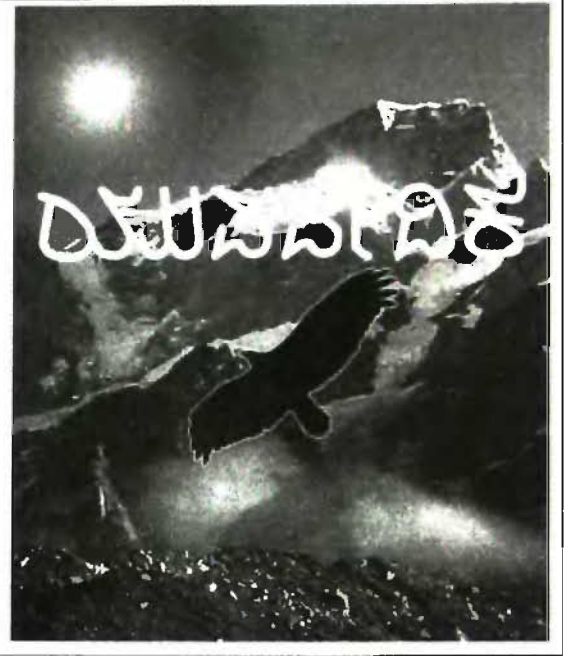
ಶ್ರೀಮಾತೆ ಶಾರದಾದೇವಿಯವರ ಕಡೆಯ ದಿನಗಳು. ಒಂದು ದಿನ ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅನ್ನಪೂರ್ಣೆಯ ತಾಯಿ ಎಂಬುವವರಿಗೆ ತಾವು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ತೋರಿಸಿದ ಅನುಭವದ ತತ್ವವನ್ನು, ಆಕೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಾರಿದರು: “ನೋಡು ನಿನಗೆ ಶಾಂತಿ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇತರರ ತಪ್ಪನ್ನು ನೋಡಬೇಡ. ಹಾಗೆ ನೋಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನೇ ನೋಡಿಕೋ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯವರೆಂಬುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿನ್ನವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಲಿ.” ಇದು ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ-ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಅವರು ಪಾಲಿಸಿದ ತತ್ವ.

ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರು ಹೇಳಿರುವ ಈ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಭಾಗಗಳು ಇವೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ನಿನಗೆ ಶಾಂತಿ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇತರರ ತಪ್ಪನ್ನು ನೋಡಬೇಡ; ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ನೋಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನೇ ನೋಡಿಕೋ; ಮೂರನೆಯದಾಗಿ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯವರೆಂಬುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿನ್ನವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಲಿ. ಇಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಶಾಂತಿ ನೆಲೆಸಲು ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ. ಈ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪಾಲಿಸಿದರೂ ಉಳಿದವರು ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಸತ್ಯ. ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾಗಿ ಈ ನುಡಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡೋಣ.

“ಅಮ್ಮಾ! ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ತಪ್ಪನ್ನು ನೋಡಬಾರದು, ಗೊತ್ತಾ? ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರೇ ಹೇಳಿದ್ದು, ನಾನಲ್ಲ” ಎಂದು ಆಶ್ರಮದ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಬಾಲಕ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ, ಅವನ ತಾಯಿಗೆ ದಿಗಿಲಾಯ್ತು. “ಏನಪ್ಪಾ ಇದು, ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದರೆ, ತಪ್ಪು ಎಂದು ಹೇಳಬಾರದೆ!”

ಶ್ರೀಮಾತೆ ಶಾರದಾದೇವಿಯವರ ಕಡೆಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಮಾರ್ಗ ಹಾಗೂ ತನ್ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಕಾಸದ ಬಗೆಗಿನ ಈ ಲೇಖನದ ಕರ್ತೃ ಬೇಲೂರು ಮಠದಲ್ಲಿನ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ಅನಂತರ ಆಕೆ ಆಶ್ರಮದ ಹಿರಿಯ ಯತಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದಾಗ, ನಡೆದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಆ ಯತಿಗಳು, “ಹೌದು, ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಬೇರೆಯವರ ತಪ್ಪು ನೋಡಬಾರದು ಅಂತ, ಆದರೆ ಹೊಡೆ ಬಾರದು ಅಂತ ಅಲ್ಲ. ಎರಡು ಕೊಡಿ ಅವನಿಗೆ, ಎಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾಗುತ್ತೆ” ಎಂದರು ನಗುತ್ತಾ. ಅನಂತರ ಆ ಬಾಲಕ ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಮುಖ್ಯ.

ನಾವು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ, “ನೀನು ಇತರರ ತಪ್ಪನ್ನು ನೋಡ ಬಾರದು, ಹಾಗೆಂದು ಮಾತೆಯವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗಲೇ ಆತನ ತಪ್ಪನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವ ತಪ್ಪನ್ನು ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ತತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗಲೇ ತತ್ವದ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ತಪ್ಪನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಬೆನ್ನ ಮೇಲಿನ ಕರಿ ಮಚ್ಚೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ಆತ ತೋರಿಸಿದ; ನಮಗೆ ಕಾಣಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದನ್ನು ಆತ ನಮಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ನಾವು ಆಭಾರಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಕಾರಣ ಆತ ತೋರಿಸಿದ್ದು ಕರಿ ಮಚ್ಚೆಯಾಗಿರದೆ, ಅದು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಜ್ಜಿಯಾಗಿದ್ದು ನಾಳೆ ಅದು ನಮ್ಮ ಮೈಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹರಡುವ

ಮೊದಲೇ ನಾವು ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ, ಕಷ್ಟದ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಾಣದಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆ ಕಲೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಾವು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತಾಡಿ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸಿದರೆ, ಅದರಿಂದ ನಷ್ಟ ನಮಗೇ ಹೊರತು, ಅವನಿಗಲ್ಲ. ನಾವು ನಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ತಪ್ಪೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾರೆವು. ನಮಗೆ ನಾವು ಮಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಸರಿ! ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಹೇಳುವಂತೆ, ನಮ್ಮ ಗಡಿಯಾರದ ಮುಳ್ಳು ಸರಿಯಾಗೇ ಇದೆ! ಇದು ನಮ್ಮ ಅನಿಸಿಕೆ. ನಮ್ಮ ಮೂಗೇ ನೇರವಾಗಿ ಇರುವುದು! ಇದು ನಮ್ಮ ಭಾವನೆ. ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಕಷ್ಟವನ್ನು, ನಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವರು ಮಾತ್ರ ನಾವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರು?

ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಹೇಳುವಂತೆ, “ನಮ್ಮ ಸರಿಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಧನ್ಯವಾದಗಳೋ ಅಷ್ಟೇ ಧನ್ಯವಾದಗಳು ನಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳಿಗೂ ಇರಲಿ.” ಇದನ್ನು ನಾವು ಪರಿಭಾವಿಸಿ ನೋಡಬೇಕು. ತಪ್ಪು ಮಾಡುವುದು ಮಾನವನ ಸಹಜ ಗುಣ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುವುದು ದೈವತ್ವಕ್ಕೆ ದಾರಿ.

ನಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವವರು ಯಾರೇ ಆಗಿರಲಿ, ಗುರು-ಹಿರಿಯರು, ಸಹೋದರರು-ಸ್ನೇಹಿತರು, ಕಿರಿಯರು-ಅಪರಿಚಿತರು, ಯಾರಾದರೇನಂತೆ, ಅದನ್ನು ತಕ್ಷಣವೇ ನಮ್ಮ ಭಾವದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಬಹು ಮುಖ್ಯ. ನಮಗೆ ಇತರರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪನ್ನು ಕಾಣುವ ಆಸಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಎನ್ನಬಹುದು. ಇತರರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ದೋಷವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದಾಗ ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆಗ ಬರುವ ಕೋಪವನ್ನು ತಡೆ ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಹನೆ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತಪ್ಪನ್ನು ತೋರಿಸುವವರು ಗುರು-ಹಿರಿಯರಾದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಲವಂತವಾಗಿಯೋ ಅಥವಾ ಅಸಹಾಯಕತೆಯಿಂದಲೋ ಕೋಪ, ರೋಷ-ಆವೇಶಗಳನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಅವರೇನಾದರು ಚಿಕ್ಕವರಾದರೆ, ಅದು ಸ್ಫೋಟಗೊಳ್ಳುವುದು ನಿಶ್ಚಿತ. ಅದು ಮತ್ತೊಂದು ಅವಘಡಕ್ಕೆ ಎಡೆ ಮಾಡಿ ಕೊಡಲೂಬಹುದು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಶಕ್ಯೋತಿ ಇಹೈವ ಯಃ ಸೋಢಂ ಪ್ರಾಕ್ ಶರೀರ ವಿಮೋಕ್ಷಣಾತ್, ಕಾಮಕ್ರೋಧೋದ್ಭವಂ ವೇಗಂ ಸ ಯುಕ್ತಃ ಸ ಸುಖೀ ನರಃ— ಈ ದೇಹವು ಬಿದ್ದುಹೋಗುವ ಮೊದಲೇ ಯಾರು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ವೇಗವನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತನಾಗುವನೋ ಅವನೇ ಯೋಗಿ, ಅವನೇ ಸುಖಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯ (೫:೨೩) ಎಂದಿರುವುದು ಅದೇ ಕಾರಣ ದಿಂದಲೇನೋ? ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ದುಃಖದುಮ್ಮಾನಗಳ ಮೂಲ ಈ ಕಾಮಕ್ರೋಧಗಳೇ, ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ತಪ್ಪುಗಳು, ಮೋಹ-

ಮಾಯೆಯಿಂದಲೇ ಆಗುವಂತಹವು. ಆದರೆ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹನೆ, ದೃಢ ಮನಸ್ಸು ಇದ್ದರೆ ಮಾನವನೊಬ್ಬ ದೇವನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಬೇರೆಯವರ ತಪ್ಪು ನೋಡದಿರುವುದು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ವಿಚಾರವಾಗದಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ನಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಹಲವು ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ನಾವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗಬಹುದು. ನಮ್ಮ ದೋಷಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಅರಿತುಕೊಂಡು, ಅನಂತರ ಅವನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು ಉತ್ತಮರಾಗುವುದೊಂದು ಅಸಾಧಾರಣ ಹೋರಾಟವೇ ಸರಿ.

ದೋಷಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು

ಇದು ಬಹು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಹಂತ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವನ್ನು ಮೀರಿ, ಸದ್ಗುಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯ. ಆ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಾಣಲು ಮನವೆಂಬ ಕನ್ನಡಿ ಅಥವಾ ಮತ್ತೊಬ್ಬರೆಂಬ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ದೋಷಗಳು ಕಂಡುಬಂದಾಗ ಅಥವಾ ಇತರರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಾಗ ಅದನ್ನು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಆಲಿಸಿ, ಅದರ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಹಾಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಖಂಡಿತ ತಪ್ಪು. ನಾವು ತಿರುಗಿ ಅವರ ದೋಷವನ್ನು ತೋರಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಶಾಂತಿಯಿಂದ ನೂರು ಬಾರಿ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗೆ ಭಂಗವಿರದು ಅಲ್ಲವೇ? ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಮತ್ತೊಂದು ನುಡಿಯಂತೆ ನಾವು ಇತರರ ದೋಷಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನೋಡುತ್ತಾ ಅದನ್ನು ನಮ್ಮದಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಯದ್ಭಾವಂ ತದ್ಭವತಿ! ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಅವರ ದೋಷವನ್ನು ನೋಡದೆ, ನಮ್ಮನ್ನೇ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ. ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ನಾವು ಆತ್ಮಾವಲೋಕನ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ನಮ್ಮ ದೋಷಗಳ-ತಪ್ಪುಗಳ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಕುರಿತು, ನಮ್ಮ ದೋಷಗಳ ಕುರಿತು ನಾವೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು. ನಾವೇ ನಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷಕರಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಾವಲೋಕನ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ನಂತರ ನಮ್ಮ ದೋಷಗಳನ್ನು ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಣ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಎರಡನೇ ಪ್ರಮುಖ ಹಂತ. ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ:

೧. ಇತರರು ನಮಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ನಮ್ಮ ದೋಷಗಳು:

ಈ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಾವು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಗುರುತಿಸಿ ಕೊಂಡು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇತರರು ಹೇಳಿದ ಅಥವಾ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಎಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ದೋಷಗಳಾಗಬೇಕೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು ನಾವೇ. ಇತರರು ಕೇವಲ ನಮ್ಮ ಮೇಲಿನ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ದ್ವೇಷ, ಕೋಪ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಗ್ರಹ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸರಿಯಾದ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನೇ ತಪ್ಪು ಅಥವಾ ದೋಷವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹಾಗೂ ಬೇರೆ ಯವರು ಅವನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ತಪ್ಪನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅದನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ದೋಷವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಅದನ್ನು ನಾವು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸಿ, ಆತ್ಮರದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ, ನೇತೃತ್ವ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬೇಕು.

೨. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಾವೇ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡ ದೋಷಗಳು

ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ನಮ್ಮನ್ನು ವಂಚಿಸಲು ಕಾದುಕುಳಿತಿರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಅದರೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಅದಲ್ಲದೇ ಆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ದೋಷವನ್ನು ಅರಿತು, ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧವಿದ್ದರೆ, ಅದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮನಸ್ಸು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆ. ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ, ಅದ್ಭುತ. ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹತೋಟಿ ಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಮಮತೆ, ಭಯ, ಅಹಂಕಾರಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನು ಸರಿದಾರಿಗೆ ತರುವಂತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮನಸ್ಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ದೃಢ ನಿರ್ಧಾರ ಹಾಗೂ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ಇದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕ.

ದೋಷಗಳ ಪಟ್ಟಿ

ಇನ್ನು ನಾವು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳಿವೆ ಎಂದು ಇತರರು ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಿಯೆಂದು ತಿಳಿದರೆ, ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೆ, ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇತರರು ನಮ್ಮನ್ನು ಮೊದ ಮೊದಲು ಗೇಲಿ ಮಾಡಬಹುದು. ನಂತರ ಅವರೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೊಗಳುವರೆಂಬುದು ಸತ್ಯ. ಅದು ನಂತರದ ಮಾತು. ಈಗ ಅದು ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೇ ಚೆಂದ. ಹೀಗೆ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಲಭ

ವಾಗಿ ದೂರಮಾಡಬಹುದಾದವು ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟಕರವಾದವು ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ೧೦ರಿಂದ ೧೨ ದೋಷಗಳಿವೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡರೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ನಂತರ, ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ನಾವು ಶಪಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಗೆ ಅವಕಾಶವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ನಾವು ಸೋಲುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಅದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸೋಲಲು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ನಾನು ಇಂದಿನಿಂದ ಸಿಹಿ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ನೆಂಟರೊಬ್ಬರು ನಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ತಿನಿಸೊಂದನ್ನು ಅವರ ಹುಟ್ಟುಹಬ್ಬವೆಂದು ತಂದುಕೊಟ್ಟು, ತಿನ್ನಲು ಬಲವಂತ ಮಾಡಬಹುದು. ಆಗ ಏನು ಮಾಡುವುದು? ನಾಳೆಗೆ ನಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಮುಂದೂಡೋಣವೆ? ಹಾಗೆ ದೂಡಿದರೆ ನಾಳೆ ಎಂಬ ನೆಂಟನೊಬ್ಬನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ನೀರುಪಾಲು ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ, ಆ ತಿನಿಸನ್ನು ಉಪಾಯದಿಂದ ನಮ್ಮಿಂದ ದೂರಮಾಡುವುದೇ ಉತ್ತಮ. ಒಮ್ಮೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸೋತರೆ, ನಾಳೆ ನೋಡೋಣ, ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಅದು ಹಿಡಿದು ನಮ್ಮನ್ನು ಆಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಹೇಳುವ ಮಾತೊಂದು ಮನನೀಯ— ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುವವನು ಏನನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಲಾರ. ಅಂದರೆ ಕ್ಷಣಕ್ಕೊಂದು ರೀತಿಯಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ನಾವು ನಮ್ಮ ಗುರಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ನಾವು ನಿಶ್ಚಿತ ಗುರಿಯೊಂದನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ತಲುಪಲಾರವು.

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಗಮನದಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ನಾವು ನಡೆಯುವ ಹಾದಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ಸೋಲು ಗೆಲುವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಗದ್ದರೆ, ನಾವು ಗೆಲ್ಲಲು ಸಹಾಯಕವಾದ ಅಂಶಗಳು ಯಾವುವು? ಮತ್ತು ಆ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಲಪಡಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಹು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸಿ, ಬಲಪಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಸಾಗಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಈಗ ನಾವು ಎದುರಿಸಿದ ಪ್ರಲೋಭನೆಗಳಿಗಿಂತ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಲೋಭನೆಗಳು ಎದುರಾಗುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನೆದುರಿಸಲು ಅಧಿಕ ಶಕ್ತಿ ಅವಶ್ಯಕ. ನಾವು ಸೋತರೆ (ಸೋಲಲೇಬಾರದು) ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನು? ಮತ್ತು ಆ ಸೋಲನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ತೊಡೆದುಹಾಕಲು ಉಪಾಯಗಳೇನು? ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುವುದು

ಬಹು ಅವಶ್ಯಕ. ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವೊಂದಿದೆ, ಅದೇ ನಮ್ಮ ಮರೆಗುಳಿತನ. ಅದು ನಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು, ಶಪಥವನ್ನು ಮರೆಸಿ, ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ಗುರಿ ತಲುಪುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಕನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮರೆಯುವುದು ನಮ್ಮ ಸಹಜ ಸ್ವಭಾವವಲ್ಲ. ಅದು ನಾವು ರೂಢಿಸಿ ಕೊಂಡ ಜಾಡ್ಯ. ಗುರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯವಿದ್ದಾಗ, ಮನಸ್ಸು ತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗ ಮರೆವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಡೆಯುವವನು ಎಡವುತ್ತಾನೆ, ಜಾರುವವನು ಉರುಳುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದೊಂದು ನಾಣ್ಯ. ಅಂದರೆ ನಮ್ಮ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೆಲವು ಬಾರಿ ಸೋಲ ಬಹುದು. ಸೋಲು ಗೆಲುವಿಗೆ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಎದೆಗುಂದದೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ನಾವು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಚಿಂತಿಸದೆ, ನಾವೇ ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು (ಸ್ವಲ್ಪ ಕಠಿಣವಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ) ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಶಪಥಕ್ಕಾಗಿ

ಒಂದು ಶಕ್ತಿ ಬರುವುದು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಕಳೆದಂತೆ ನಾವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಗಮನಿಸ ಬಹುದಾದಂತಹ ಹಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ನಾವು ಇತರರ ತಪ್ಪನ್ನು ಅಥವಾ ದೋಷವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನಮಗೆ ಶಾಂತಿ ಸಿಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ನಮ್ಮ ದೋಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ನಾವು ನಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದೇವೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ನಾವು ಪರರ ದೋಷವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಉತ್ತಮ ಸ್ನೇಹಪೂರಿತ ಪರಿಸರ ದೊರಕಿದೆ. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನ ನಮ್ಮವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ನುಡಿಯೊಂದನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ತೃಪ್ತಿ ನಮಗೆ ದೊರಕಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವರಾದ ನಾವು ದೇವನಾಗುವ ಕಡೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

✽

ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಿರಿ

[ಈ ಬಾರಿ ಸಾಧಕರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವವರು ಮೈಸೂರಿನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುವ ಸ್ವಾಮಿ ನಿತ್ಯಸ್ಥಾನಂದರು. ಓದುಗರು ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಕೆಲವೇ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದು.]

✽ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಕೃತಿಸಹಜ ಋತುಚಕ್ರದಿಂದಾಗಿ ಅಪವಿತ್ರತೆ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಗಾಯತ್ರಿ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲ ಇದು ನಿಜವೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಗಾಯತ್ರಿ ಜಪ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹರೇ? ಅವರಿಗೆ ಜಪದ ಫಲ ಲಭಿಸದೇ?

ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದ ಉದ್ದೇಶವೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು. ಈ ರೀತಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಎಲ್ಲರೂ ಅರ್ಹರು. ಋತುಚಕ್ರ ಒಂದು ದೈಹಿಕ ಕ್ರಿಯೆ—ಇತರ ದೈಹಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಂತೆಯೇ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಪವಿತ್ರನಾಗುವುದು ದೈಹಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವಗಳಿಂದ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ 'ಯದ್ಭಾವಂ ತದ್ಭವತಿ' ಎಂದು ಹೇಳುವುದು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತಿ ಆಲೋಚನೆಗಳ ಮೊತ್ತ—ಅವನ ಆಲೋಚನೆಗಳಂತೆ ಅವನಿರುತ್ತಾನೆ. ಮಹಿಳೆಯರು ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹರು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರವೂ ಇಲ್ಲ. ಅದು ರೂಢಿಮೂಲವಾದುದು. ವೇದಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪನಯನ ವಿಧಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರೂ ವೇದಾಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಗುರುಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ವಿವಿಧ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಸಮಾಜ ಪುರುಷಪ್ರಧಾನವಾಯಿತು. ಈಗ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

✽ ದೇವರು, ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಮತ್ತು ದೊರೆ ಇವರ ದೃಷ್ಟಿ ನೇರವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳಬಾರದಂತೆ ಏಕೆ?

ಈ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಕೂಡ ಒಂದು ಕಂದಾಚಾರ—ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರವೂ ಇಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳದಂತೆ—ಮತದಾನ ಯಾಚಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು—ರಾಜರೇ, ಮಂತ್ರಿಗಳೇ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ! ಒಮ್ಮೆ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದನಂತರ ಪ್ರಜೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜರೇ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಆತನ ದೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಏಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದೇವರು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿ ಬಾಹ್ಯಸ್ವರೂಪದ್ದಲ್ಲ ಆಂತರ್ಯವಾದದ್ದು. ಯಾರು ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧರಾಗಿರುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಆ ದೇವರ ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ದೃಷ್ಟಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಗವಂತನ ಕಡೆಗೇ ಇರಬೇಕು; ಅವನ ದೃಷ್ಟಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಾಹ್ಯ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರಬಾರದು. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂಪತ್ತು, ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಮೇಲೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನು ಆದರ್ಶದಿಂದ ದೂರವಾಗಬಹುದು. ಅವನು ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಭಗವಂತನ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟರಬೇಕು.

(ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು: ಗೀತಾ, ಮೊಸರುರ್ಗ, ಚಿತ್ತೂರ್)